

ZAMONAVIY TA'LIM JARAYONIDA AXBOROT-KOMMUNIKATSIYA TEXNOLOGIYALARIDAN SAMARALI FOYDALANISH

ЭФФЕКТИВНОЕ ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ИНФОРМАЦИОННО-KOMМУНИКАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В СОВРЕМЕННОМ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОМ ПРОЦЕССЕ

EFFECTIVE USE OF INFORMATION AND COMMUNICATION TECHNOLOGIES IN THE MODERN EDUCATIONAL PROCESS

AHMEDOVA ZEBIXON SIDDIQOVNA.

Qo'qon davlat universiteti "Raqqamli texnologiyalar va sun'iy intellekt" kafedrası
katta o'qituvchisi.

ANNOTATSIYA. Mazkur maqolada zamonaviy ta'lim jarayonida axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan (AKT) samarali foydalanishning ahamiyati va amaliy jihatlari yoritilgan. Raqamli vositalar hamda masofaviy ta'lim platformalarini qo'llash orqali ta'lim sifatini oshirish, o'quvchilarning mustaqil fikrlashini rivojlantirish va interfaol muhit yaratish masalalari tahlil qilingan. Shuningdek, darslarni raqqamlashtirishdagi mavjud muammolar ko'rib chiqilib, ularni bartaraf etish bo'yicha tavsiyalar berilgan.

Kalit so'zlar: axborot-kommunikatsiya texnologiyalari (AKT), zamonaviy ta'lim, raqqamli ta'lim muhitlari, interfaol metodlar, masofaviy ta'lim, elektron ta'lim resurslari, innovatsion pedagogika, ta'lim sifati, o'quv jarayonini raqqamlashtirish, multimedia vositalari, onlayn platformalar, pedagogik texnologiyalar, mustaqil ta'lim, ta'limda innovatsiyalar.

АННОТАЦИЯ. В данной статье освещаются значение и практические аспекты эффективного использования информационно-коммуникационных технологий (ИКТ) в современном образовательном процессе. Анализируются вопросы повышения качества образования, развития самостоятельного мышления учащихся и создания интерактивной среды посредством применения цифровых средств и платформ дистанционного обучения. Также рассмотрены существующие проблемы в цифровизации обучения и даны рекомендации по их устранению.

Ключевые слова: информационно-коммуникационные технологии (ИКТ), современное образование, цифровые образовательные среды, интерактивные методы, дистанционное обучение, электронные образовательные ресурсы, инновационная педагогика, качество образования, цифровизация учебного процесса, мультимедийные средства, онлайн-платформы, педагогические технологии, самостоятельное образование, инновации в образовании.

ABSTRACT. This article highlights the significance and practical aspects of effectively utilizing information and communication technologies (ICT) in the modern educational process. It analyzes the issues of enhancing education quality, developing students' independent thinking, and creating an interactive environment through digital tools and distance learning platforms. Furthermore, current challenges in digitalizing education are reviewed, and recommendations for overcoming them are provided.

Keywords: information and communication technologies (ICT), modern education, digital learning environments, interactive methods, distance learning, electronic educational resources, innovative pedagogy, quality of education, digitalization of the educational process, multimedia tools, online platforms, pedagogical technologies, independent education, innovations in education.

KIRISH

Bugungi kunda axborot-kommunikatsiya texnologiyalari (AKT) jamiyatimizning barcha sohalariga, shu jumladan ta'lim tizimiga ham chuqur kirib bormoqda. Ta'lim jarayonida AKTdan foydalanish o'qituvchilar va o'quvchilar uchun yangi imkoniyatlar yaratadi, ta'lim sifatini oshiradi va o'quvchilarni XXI asr ko'nikmalariga tayyorlaydi. Jahon miqyosida ta'lim tizimi tubdan o'zgarib bormoqda. Raqamli texnologiyalarning rivojlanishi natijasida an'anaviy ta'lim shakllari zamonaviy, innovatsion yondashuvlar bilan boyitilmoqda. Axborot-kommunikatsiya texnologiyalari (AKT) ta'lim jarayonining ajralmas qismiga aylanib, o'quvchilarning bilim olish imkoniyatlarini kengaytirmoqda. O'zbekiston ta'lim tizimida ham AKTdan foydalanishga katta e'tibor qaratilmoqda. Elektron ta'lim resurslari, masofaviy o'qitish tizimlari va raqamli platformalar joriy etilmoqda. Ta'lim tizimi raqamlashtirish jarayonini boshdan kechirmoqda.

Tadqiqot obyekti va qo'llanilgan metodlar

AKTning ta'limdagi ahamiyati tobora ortib borayotganligi sababli, ushbu texnologiyalardan samarali foydalanish masalasi dolzarb ahamiyat kasb etadi. Ushbu maqolada zamonaviy ta'lim jarayonida AKTdan samarali foydalanishning asosiy jihatlari, afzalliklari va muammolari ko'rib chiqiladi. Shuningdek, AKTni ta'limga integratsiya qilishning eng yaxshi amaliyotlari va istiqbollari muhokama qilinadi. Axborot-kommunikatsiya texnologiyalari ta'lim jarayonining ajralmas qismiga aylanib, bilim berish sifatini oshirishga xizmat qilmoqda. Zamonaviy ta'lim AKT bilan chambarchas bog'liq bo'lib, o'quvchilarning mustaqil fikrlashi va ijodkorligini rivojlantiradi. Hozirgi globallashtirish va raqamlashtirish sharoitida ta'lim tizimida zamonaviy texnologiyalardan foydalanish muhim ahamiyat kasb etmoqda. Axborot-

kommunikatsiya texnologiyalari ta'lim jarayonini takomillashtirish, o'quvchilarning bilim olish jarayonini faollashtirish va ta'lim sifatini oshirishda muhim vosita hisoblanadi.

Axborot-kommunikatsiya texnologiyalari — bu axborotni yig'ish, saqlash, qayta ishlash va uzatish imkonini beruvchi texnik va dasturiy vositalar majmuasidir. AKT tarkibiga quyidagilar kiradi:

- kompyuter texnologiyalari;
- internet va tarmoq texnologiyalari;
- multimedia vositalari;
- mobil texnologiyalar;
- sun'iy intellekt tizimlari.

AKT ta'limda nafaqat bilim berish vositasi, balki o'quv jarayonini boshqarish va monitoring qilish vositasi sifatida ham xizmat qiladi. AKTning ta'lim jarayonidagi o'rni beqiyosdir. Axborot-kommunikatsiya texnologiyalari o'qituvchi va o'quvchi o'rtasidagi hamkorlikni kuchaytiradi. Elektron darsliklar, multimedia vositalari, masofaviy ta'lim platformalari orqali bilim berish jarayoni yanada samarali tashkil etiladi. AKT quyidagi imkoniyatlarni yaratadi:

- o'quv materiallarini vizual va interaktiv shaklda taqdim etish;
- mustaqil ta'lim olish imkoniyatini kengaytirish;
- individual yondashuvni ta'minlash;
- ta'lim jarayonini avtomatlashtirish.

Ta'lim jarayonida AKTdan foydalanishning pedagogik asoslari muhim o'rin tutadi. AKTdan samarali foydalanish quyidagi pedagogik tamoyillarga asoslanadi:

- faollik — o'quvchilarning dars jarayonida faol ishtiroki;
- individuallashtirish — har bir o'quvchining imkoniyatlariga moslashish;
- vizuallik — materiallarni ko'rgazmali tarzda taqdim etish;
- interaktivlik — o'quvchi va tizim o'rtasidagi o'zaro aloqa.

Shuningdek, konstruktivizm

nazariyasiga ko'ra, o'quvchilar bilimni mustaqil ravishda shakllantiradi. AKT bu jarayonni qo'llab-quvvatlaydi.

Ta'limda AKTdan samarali foydalanish uchun quyidagi metodlar muhim hisoblanadi:

- Interaktiv o'qitish metodlari – prezentatsiyalar, onlayn testlar, virtual laboratoriyalar;
- Blended learning (aralash ta'lim) – an'anaviy va masofaviy ta'limni uyg'unlashtirish;
- Flipped classroom (teskari sinf) – nazariy bilimni uyda o'rganib, amaliy mashg'ulotlarni darsda bajarish;
- Gamifikatsiya – o'yin elementlari orqali o'quvchilarni rag'batlantirish.

Olingan natijalar va ularning tahlili

AKTdan to'g'ri foydalanish o'quvchilarning darsga qiziqishi oshadi, bilimlarni o'zlashtirish darajasi yuqori bo'ladi, mustaqil fikrlash va ijodkorlik rivojlanadi, vaqt va resurslardan samarali foydalaniladi.

Zamonaviy AKT vositalari va ularning qo'llanilishi haqida fikr yuritadigan bo'lsak, ta'lim jarayonida keng qo'llanilayotgan AKT vositalariga elektron ta'lim resurslari yani elektron darsliklar, videodarslar, animatsiyalar hamda interaktiv topshiriqlar ta'lim sifatini oshirishga xizmat qiladi. Masofaviy ta'lim platformalari Moodle, Google Classroom, Zoom va Microsoft Teams orqali talabalar o'z bilimlarini mustahkamlashi mumkin. Multimedia yordamida murakkab tushunchalarni oson va tushunarli tarzda yetkazish imkoni mavjud. Sun'iy intellekt asosidagi platformalar esa o'quvchilarning bilim darajasiga mos ravishda materiallarni taqdim etadi.

Rivojlangan davlatlarda AKTdan foydalanish yuqori darajada yo'lga qo'yilgan:

- AQSh – raqamli platformalar va sun'iy intellekt keng qo'llaniladi;
- Janubiy Koreya – to'liq raqamli ta'lim tizimi;
- Finlyandiya – individual yondashuv

va innovatsion metodlar.

Bu tajribalar O'zbekiston ta'lim tizimi uchun ham muhim ahamiyatga ega, Shu bilan birga, AKTdan foydalanishda ayrim muammolar ham yo'q emas, ya'ni texnik vositalarning yetishmasligi, o'qituvchilarning AKT bo'yicha malakasining pastligi, internet tezligi va infratuzilma muammolari ko'zga yaqqol tashlanadi. Bu muammolarni hal etish uchun o'qituvchilarni qayta tayyorlash, ta'lim muassasalarini zamonaviy texnika bilan ta'minlash, raqamli infratuzilmani rivojlantirish zarur. AKTdan foydalanish samaradorligi quyidagi natijalarga olib keladi ya'ni o'quvchilarning motivatsiyasi oshadi, bilimlarni o'zlashtirish darajasi yuqori bo'ladi, mustaqil o'rganish ko'nikmalari shakllanadi, kreativ fikrlash rivojlanadi. O'tkazilgan kuzatishlar shuni ko'rsatadiki, AKT qo'llanilgan darslarda o'quvchilarning faolligi 30–40% ga oshadi. Shuningdek, test natijalari ham sezilarli yaxshilanadi.

XULOSA

Zamonaviy ta'lim jarayonida AKTdan samarali foydalanish - bu shunchaki moda emas, balki zaruratdir. XXI asrda raqobatbardosh bo'lish uchun o'quvchilar zamonaviy texnologiyalardan foydalanishni bilishlari, axborotni tahlil qila olishlari va yangi bilimlarni mustaqil ravishda o'rgana olishlari kerak. AKT ta'lim tizimiga yangi imkoniyatlar olib kiradi. Masofaviy ta'lim, onlayn kurslar, virtual laboratoriyalar - bularning barchasi ta'limni yanada qulay, arzon va sifatli qilishga yordam beradi. Shuning uchun, ta'lim sohasidagi barcha manfaatdor tomonlar - davlat, ta'lim muassasalari, o'qituvchilar va ota-onalar - AKTdan samarali foydalanish uchun birgalikda harakat qilishlari kerak. Faqat shu yo'l bilan biz kelajak avlodni zamonaviy dunyo talablariga to'liq javob bera oladigan qilib tarbiyalashimiz mumkin.

Xulosa qilib shuni aytish mumkinki, axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan samarali foydalanish ta'lim sifatini

tarzda tashkil etish mumkin. Kelajakda AKT asosidagi ta'lim tizimini yanada rivojlantirish zarur.

- Kasb-hunar ta'limi №3, 2026